Llort no vol dir porc.

L'origen de Llort i la mimesi de la natura en la fonètica humana.

Jordi Llort-Figuerola.
Agost de 2023, Renau (Tarragona).

Abstracte
El lèxic i la fonètica estan relacionades tant o més com ho estan l'escriptura i el llenguatge. Per lògica, sovint els fonemes mimetitzen els sons de l'entorn, una fonètica vers la naturalesa, ja que natura i art sovint van unides. Una simbiosi fruit de la comunicació entre individus de la mateixa espècie, ja present en el regne natural en forma d'adaptació evolutiva.

Mitjançant la regressió lèxica del cognom Llort, albirarem el futur i tasques a fer per part del col·lectiu humà en aquest planeta blau, que ens acull i permet viure. Un ecosistema debilitat, ara més que mai, per l'estil de vida de l'espècie humana, alhora indefensa i sense solucions futures si no sap el seu passat.

Paraules clau
Llort, *lurte/lorte*, llort, mimesi natural, toponímies, esllavissades rocoses, accidents geogràfics, llengües pirinenques, llengua basca antiga, humanització, llengua, orígens i cultura.

Llort no vol dir porc.

L'origen de Llort i la mimesi de la natura en la fonètica humana.

És de suposar, que dins la ment operativa humana, hi ha una evolució lògica en el llenguatge, buscant l'entesa entre els agents. Sons i sorolls de l'ecosistema per fer-los distintius en la comunicació, per designar eines, persones, animals, quelcom del món vegetal, accents geogràfics i meravelles de l'entorn, que aquells primers homínids i el seu llarg procés d'humanització ja van incorporar en la incipient comunicació i formació del pensament simbòlic.

Agafant l'exemple del meu primer cognom, Llort, amb quatre generacions numismàtiques de forners que hem succeïxen a Tarragona. Les arrels del cognom les hem d'anar a buscar al Pirineu català i basc[1], concretament al petit poble andorrà de Llorts, que sota mateix de pronunciats cims, ha estat víctima de nombroses esllavissades de roques en el passat.

[1] S'exposa al document *El substrat preromà en la toponímia relacionada amb inestabilitats de vessant en l'àmbit geogràfic nord-oriental de la Península Ibèrica i zones properes,* de Planas, Ponsa i Belmonte, del 2008.

Trobem alguns estudis que defensen aquesta teoria, concretament, en *El substrat preromà en la toponímia relacionada amb inestabilitats de vessant en l'àmbit geogràfic nord-oriental de la península Ibèrica i zones properes* (2008) s'hi esmenta:

> "Recordem que el poble de Llorts es troba al con de dejecció del riu de l'Angonella, afectat en el passat per diferents esdeveniments de corrents d'arrossegalls (allaus terreres) com una que s'esdevingué amb anterioritat al segle XVII i que va destruir l'antiga església que s'ubicava en una zona ocupada actualment per unes terres agrícoles anomenades Camps de l'Església. Així mateix, a la part alta del con de dejecció del riu de l'Angonella, i just per sobre el nucli de Llorts, hem trobat el topònim Billura, que podria presentar també una arrel preromana *lurte/lurta* i que tindria la seva traducció al català en vilorda (Coromines, 1980-2001) en el sentit de lloc on s'acumula sediment i brancatge ocasionat per un desbordament d'un riu." (p.485, de Planas, Ponsa i Belmonte).

Llort, aquest nom i cognom que evidencia un segment (estrat) anterior a les llengües romàniques, ostenta la gènesi en l'àmbit geogràfic nord-oriental de la península Ibèrica i zones properes a la Catalunya Nord. Llort i variants són unes toponímies relacionades amb inestabilitats geogràfiques i accidentals de la natura, en l'alta muntanya i que la semblança fonètica sembla originada en la mimesi dels fets que esdevenen en l'ecosistema.

En relació amb el lexema del mot Llort, en el treball *Fontes Linguae Vasconum* (2008), disponible a Dialnet, amb l'autoria de Xavier Planas Batlle, Àurea Ponsa Vidales i Ánchel Belmonte Ribas, s'exposen altres exemples de noms designatius:

> lut-/lit-,
> lurr/lorr,
> lurte/lorte,
> lort/lòrdia/lòria/oriosos,
> ortó(n)/artó(n)/ortell/artell/certés,
> ortone/ortoneda/redort,
> sort/sorteny

De l'estudi nomenat *El substrat preromà en la toponímia relacionada amb inestabilitats de vessant en l'àmbit geogràfic nord-oriental de la península ibèrica i zones properes* també en podem extreure un resum oficial:

> "Coromines (1989-1997) dóna diferents etimologies a topònims com Llorts i Llordà (*lurte:* 'esllavissada de terres'), Lord i Lourdes (*lúrrite:* 'penya de roca'), Lòria i Salòria (*alod:* 'alou'), Hortell, Hortó i Hortoneda (*art:* 'nom preromà de planta', 'arç'). A partir de l'anàlisi geomorfològica d'aquests indrets observem que aquests topònims i molts d'altres guarden una estreta i clara relació amb vessants que presenten o han presentat en el passat inesta- bilitats (grans moviments, esllavissades superficials, corrents d'arrossegalls, etc.). Atesa aquesta estreta relació, postulem que caldria no desbancar la possibilitat d'incloure'ls tots dins la mateixa família *lurte*. Tanmateix, tenint en compte que *lurr* apareix amb doble vocalisme *lurr* i *lorr* i que ha donat mots com *lorrin* 'terra remoguda' o *lortu* 'transportar', 'traginar', és probable que en la llengua/llengües preromana parlada en la zona geogràfica del nord-est peninsular i Aquitània existís una variant *lorte/lorta.*" (Planas, Ponsa i Belmonte, 2008).

A la xarxa trobem altres treballs sobre fonts etimològiques andorranes, com per exemple en el número 61 del trimestral *Llengua Nacional* de l'any 2007, en l'*Etimologia de la toponímia andorrana relacionada amb riscos geològics naturals* de Xavier Planas Batlle & Àurea Ponsà Vidales, d'on en destaco el paràgraf:

> "Tant Coromines com Anglada proposen per a aquest nom una etimologia basca lurte 'esllavissada, allau de pedres, ensulsiada, corrents d'arrossegalls'. Anglada (1993) posa com a evidències d'aquests fenòmens en aquesta zona els topònims Prat de l'Allau i Solà de l'Allau (sota l'Ensegur), i fa referència a la destrucció de l'antiga església de Sant Serni de Llorts. L'església actual de Llorts (del segle XVII) substituí en època indeterminada un altre temple, segurament romànic, situat abans d'arribar al poble (probablement entre la zona dels Camps de l'Església i l'actual Aparthotel Fitjat; de fet, durant l'excavació per a la construcció d'aquest aparthotel es van trobar antigues restes d'edificis). Pel que sembla, una allau de terra i roca va destruir l'antiga església. Per les referències del possible emplaçament d'aquest temple, ens decantem a pensar que el fenomen que causà aquesta destrucció fou un corrent d'arrossegalls provinent de l'Angonella. L'etimologia del mot Llorts també podria anar associada al *'gran moviment dels Escaubers'*, situat aigües amunt del poble en el vessant dret, datat en 6210+/-50 BP (Turu i Planas, 2005), que va arribar a obturar en el passat la Valira del Nord." (Planas, Ponsà, 2007).

Així doncs, Llort podria tenir l'origen per **designar l'esllavissada de rocs i pedres**. Parem-nos a reproduir sonorament el soroll d'unes roques rodolant cingle avall, segurament sentiríem com una remor, un so provinent de l'entorn natural;

– uuuuuurrrrrr….

– oorrrrr

Segons el diccionari euskera-castellà de la marca Vox de l'Editorial Larousse, de 2023:

lur
1 **i** (el planeta) Tierra, mundo la
Lurra biribila da *la Tierra es redonda*
2 **i** NEKZ tierra
lurra landu *cultivar la tierra*
3 **i** terreno cultivado
baserri bateko lurrak *las tierras de un caserío*
4 **i** superficie, tierra
5 **i** suelo
lurrera erori *caer al suelo*
6 **i** tierra, país
gure lurreko gauzak *cosas de nuestra tierra*
7 **i** *pl*tierras, territorio
Venezuelako lur beroetan *en las cálidas tierras de Venezuela*
8 **i** barro, tierra
lurrezko ontziak *vasijas de barro*
9 **i** terrestre; terrenal

lur azala *superficie terrestre*
lur aberea *animal terrestre*

lur eman/lur jo a) *enterrar, dar sepultura*
lur eman/lur jo b) *caer*
aitaren oinetan lur jo zuen *cayó a los pies de su padre*
lur eman/lur jo c) *arruinarse; fracasar*
lur eman/lur jo d) *abatirse, derrumbarse*
lur joa dago *está muy abatido*
lur eman/lur jo e) *extenuarse*

lurreko il *terrenal; terrestre*
lur agindu *(la) tierra prometida*
lur antzu *tierra estéril, baldío*
lur azal *corteza terrestre*
lur azpi *subsuelo*
lur gose *tierra poco fértil*
lur gozo *tierra fértil*
lur ikara/dardara *temblor de tierra, terremoto*
lur lan *faena agrícola; agricultura*
lur paradisu *paraíso terrenal*
lur sail/zati *pieza de tierra*
lur soil *erial*

Com esmentava, fonèticament trobem semblança en el so natural, lurt, luuuuuu. La remor dels rocs rodolant, pedres amb una sonoritat constant vibracional, reproduïdes pel sistema bocal, una parla primigènia que no reproduïa encara símbols, molt més abans que llegir, un pensament simbòlic emergent amb el temps com diu Eudald Carbonell a *El futur de la humanitat.*

L'homínid evidentment reprodueix sons com els seus parents més pròxims, els simis. El lingüísta danès Otto Jespersen (Jespersen, 1922) classificava a principis del segle XX la teoria sobre dits naixements; defensava que els signes lingüístics aparegueren a partir de la imitació dels sons del medi ambient.

A *Rasgos definitorios del lenguaje natural humano frente a otros sistemas de comunicación animal*, de Francisco J. Salguero Lamillar (p.64, 2004), es detalla que és dubtós que tots els signes tingueren orígens onomatopeics, encara que sembla clar, sens dubte, que podria haver estat una de les fonts de significació des del primer moment.

Salguero exemplifica que en les llengües actuals, (v. gr.: verbs *crack* i *crash* en anglès, recorden clarament el so produït per un pal o per un cristall en trencar-se, respectivament). Vegeu el capítol 3 de la publicació *Mente* de Salguero, amb data de 28 de setembre de 2004. Una evolució natural de la parla, sembla ser força lògica i no ens detindrem amb tecnicismes vers l'evolució de l'aparell fonètic del gènere *Homo.*

Abans de la gran escissió entre l'homei la natura, aquella separació de l'espècie humana vers la naturalesa, que portava implícit la materialitat de la concepció d'espècie i que ara ens necessita urgentment, a causa dels processos erronis de la tercera revolució, la tecnològica, i la seva conseqüent globalització descarrilada, fins a data de 2023.

Aquella ruptura que exposà el filòsof Timothy Morton, i ho denomina: «la gran amputació» (Morton, 2017). Aquest moment traumàtic en el qual, per a constituir-se com a humans, els nostres avantpassats van haver de negar els col·lectius dels quals formaven part. La naturalesa era el que quedava fora del privilegi d'ésser humà.

Segons aquest autor, la revolució agrícola que va donar pas al Neolític va ser el principi de l'escissió humà/no-humà, amb la domesticació d'animals i plantes amb les primeres formes d'acumulació de bens i objectes (Rowan; Camps, 2017:3). Per

això, l'enfocament que ens interessa és endinsar-nos en aquest canvi de perspectiva i maneres de fer.

En un principi, en l'era prehistòrica, la relació entre l'humà i la natura era simbiòtica, formaven part i erem una més de les espècies que sobrevivien a la Terra. Un animal més, éssers d'un esglaó més en la cadena alimentària. Però en fer el gran pas endavant, evolutivament parlant, el fet de passar a dominar les plantes i domesticar els animals, ens va fer pujar a la trona per damunt de tota espècie i ecosistema, mal que ens pesi actualment.

Altres mots i noms de pobles com Orta de Sant Joan, per exemple, podrien guardar algun tipus de relació amb aquesta arrel, (p.498, de Planas, Ponsa i Belmonte), de la que en deriva la de Llort. De fet, la seva holografia i la muntanya mística que encapçala l'entrada a Els Ports gaudeixen d'aquesta patologia del terreny rocós de muntanya.

Tots i totes aquelles que s'anomenen Llort, escolteu bé, sabem del cert que som *standards* de la simbiosi entre la humanitat i el planeta. Portem el seu nom, ens lliga a l'origen i el passat, a una evolució correcta que ha donat els seus fruits, i que ara corren perill de marcir-se, morint d'èxit en l'àmbit globalitzador.

Postulem-nos defensores dels accidents geogràfics i respectant tot aquest ecosistema que ens acull com les mares als fills i filles, sense res a canvi, davallem muntanya avall estimant-la, com nins o nines rodolant i vivint la vida el més humanament possible i arrossegant als altres a una correcta evolució, socialitzant des de la individualitat col·lectivitzada.

Jordi Llort-Figuerola,

a Renau (Tarragona), l'estiu de 2023.

Bibliografia.

Planas X., Ponsa À. (2007). *Llengua nacional. Etimologia de la toponímia andorrana relacionada amb riscos geològics naturals.* Núm. 61. Trimestre IV. Pp. 25-30. Disponible.

Planas X., Ponsa À. , i Belmonte A. (2008). *Fontes Linguae Vasconum (FLV). El substrat preromà en la toponímia relacionada amb inestabilitats de vessant en l'àmbit geogràfic nord-oriental de la Península Ibèrica i zones properes.* Edita Gobierno de Navarra. Pp. 481-509. Disponible.

Carbonell, E. (2022) *El futur de la humanitat. Decàleg per a la supervivència de la nostra espècie.* Edita Ara Llibres. Barcelona.

Rowan, J. i Camps, M. (2018). *Los diagramas como materialización de la investigación en arte y diseño.* Al número 3 de la: Revista de investigación en Artes Visuales. Edita BAU Centre Universitari de Disseny de Barcelona.

Salguero, J. (2004). *Mente*, capítol 3 de la publicació amb data de 28 de setembre de 2004.

Salguero, J. (2004). *Rasgos definitorios del lenguaje natural humano frente a otros sistemas de comunicación animal*. P.64.

Timothy, M. (2017). *Humankind: Solidarity with Non-Human People.* Ed.Verso Books.

Jespersen, O. (1922*). Language, its nature, Development and Origin.* Dinamarca. Disponible.

Vox (2023). Diccionari euskera-castellà de la marca Vox de l'Editorial Larousse.